

Лекція з дисципліни «Громадянська освіта»
На тему: «Стереотипи та упередження. Дискримінація»

План

1. Стереотипи та їх подолання.
2. Упередження та дискримінація.
3. Толерантність.
4. Забобони.

1. Стереотип - те, що часто повторюється, стає звичайним, загальноприйнятим, чого дотримуються і що наслідують люди у своїй діяльності.

Соціальним стереотипам притаманні такі **особливості**:

- існують у соціумі та передаються від покоління до покоління;
- звернені в минуле й пов'язані зі ставленням попередніх поколінь до певних явищ або об'єктів;
- за впливом на суспільний розвиток їх можна поділити на позитивні, нейтральні й негативні;
- подолати стереотипи людина може завдяки критичному мисленню і власному досвіду.

Якщо нейтральні та позитивні стереотипи загалом не завдають значної шкоди соціуму, то **негативні стереотипи** є небезпечними для нормального функціонування суспільного життя.

Шляхи подолання негативних стереотипів:

- розвиток загального культурного та освітнього рівня людини;
- вміння людини критично сприймати різноманітні забобони й упередження, усвідомлювати їхні витoki та вплив на соціум;

- відповідна роз'яснювальна робота владних установ, громадських організацій тощо, зацікавлених у їх усуненні;

подолання «замкнутості» суспільства та вживання заходів щодо його «відкритості», пов'язаних з усуненням перешкод для обміну інформацією та особистих контактів між представниками різних соціальних груп.

2. Побутування негативних стереотипів призводить до формування упереджень - негативних та несправедливих думок щодо певного об'єкта або явища, що призводить до відповідної поведінки стосовно них.

Види упереджень:

- Етнічні
- Соціальні
- Релігійні
- Культурні
- Гендерні
- Вікові

Звикаючи до них, вона стає забобною, не сприймає нове й незвичне. Поширені упередження за наявності позитивного ставлення до них влади можуть призвести до здійснення політики **дискримінації** щодо певних осіб або спільнот.

Дискримінація - умисне обмеження (позбавлення) прав і законних інтересів одних осіб, організацій або соціальних груп порівняно з іншими на підставі раси, статі, національності, віку, майнового стану, політичних або релігійних переконань тощо.

3. У широкому розумінні толерантність - терпимість, поблажливе ставлення до кого-, чого-небудь.

Принцип толерантності відображає усвідомлення більшістю простої, але важливої думки: ми всі різні, але однакові у правах, і ніхто не є кращим за іншого.

Усе це переконливо свідчить, що лише терпимість одне до одного може стати запорукою соціальної злагоди.

Тому терпимість має значення обтяжливої реакції на якесь зовнішнє подразнення, наприклад національне гноблення. На відміну від терпимості, **толерантність розуміють** як здатність сприймати «іншого» як рівного собі

Толерантність також лежить в основі **плюралізму** як соціального явища демократичної держави.

4. Історично багато негативних стереотипів перетворилися на особливо стійкі та часто небезпечні упередження - **забобони**.

Спрощено процес формування забобонів можна описати так: одного разу специфічні дії людини збіглися в часі з якоюсь значущою для неї подією. У подальшому людина повторювала ці дії незалежно від їхнього результату, керуючись тим, що це спрацьовувало раніше.

Якщо вона помітить хоч найменший натяк на те, що її специфічні дії призвели до очікуваного результату, вона вважатиме це безсумнівним підтвердженням правильності своїх переконань.

Надмірна забобонність може створювати для людини незручності. Наприклад, людина, що побачить перед собою чорного kota, може піти обхідною вулицею й марно витратити час.

Причини поширеності забобонів:

- бажання зазирнути в майбутнє;
- бажання уникнути несприятливих ситуацій та не прогавити сприятливі;
- прикмети є частиною народного фольклору та культури спілкування.

Основні прояви забобонів у вигляді:

- естетичних традицій (прикрашання будинків рослинами на Різдво збереглося з давніх північноєвропейських обрядів, пов'язаних із родючістю, тому що це красиво);

- розваги (наприклад ворожіння й гороскопи, які в сучасному світі мають набагато менше значення, ніж у давнину, коли за вказівками віщунів визначалося, де буде закладено нове місто, коли відбудеться битва, ухвалювалися важливі для всієї країни рішення тощо).

Приклади забобонів, поширених в Україні:

- Якщо людині перебіжить дорогу чорна кішка або заєць, на цю людину чекає нещастя.
- Якщо людині перейде дорогу жінка з порожніми відрами, на цю людину чекає невдача.
- Не можна нічого передавати через поріг іншій людині, бо посваритесь.
- Не можна переступати через дитину, що лежить, бо вона не виросте.
- Розбите дзеркало - до біди.